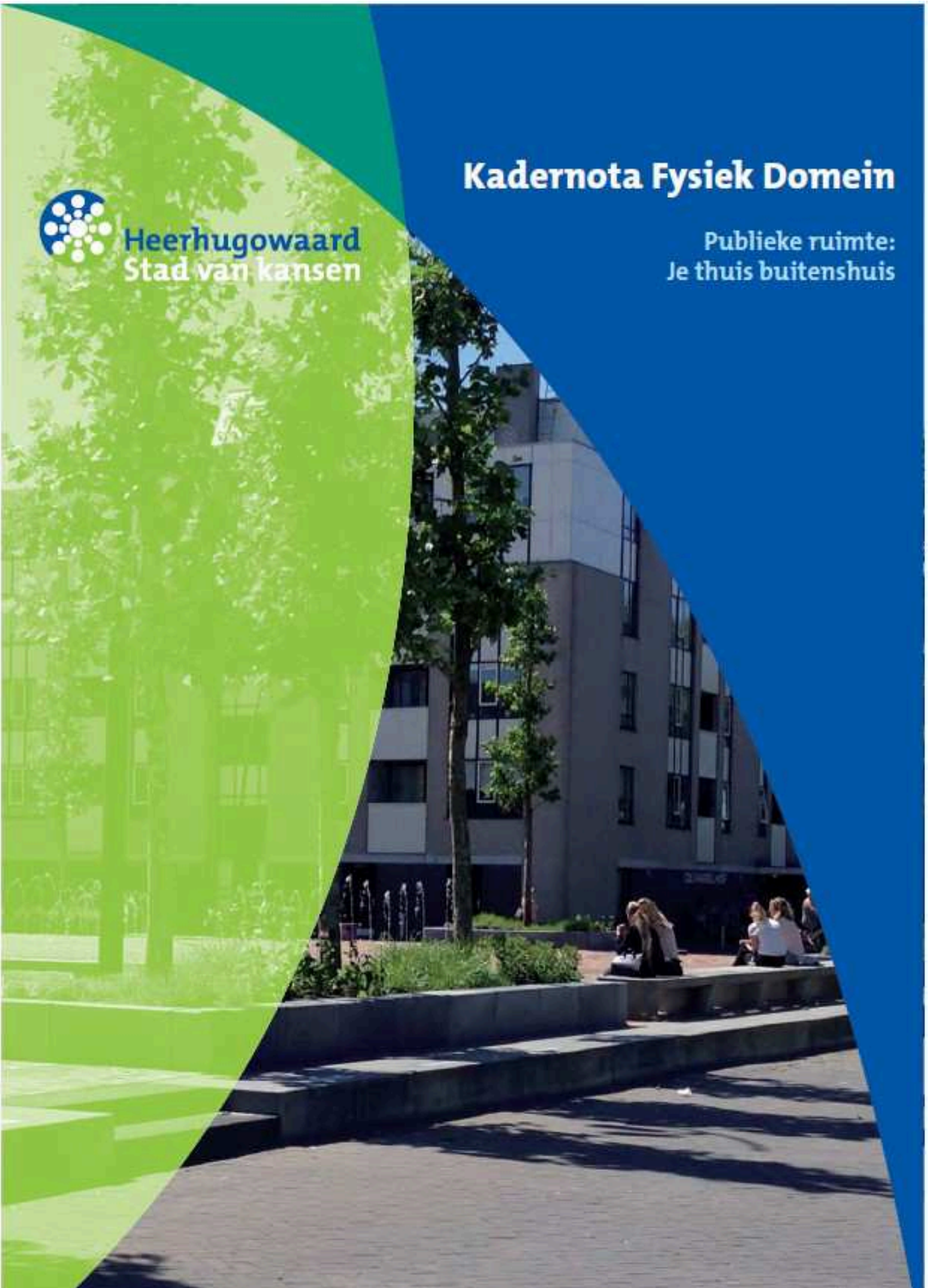

Heerhugowaard
Stad van kansen

Kadernota Fysiek Domein

Publieke ruimte:
Je thuis buitenshuis

Kadernota Fysiek Domein

Publieke ruimte is de ruimte die voor iedereen toegankelijk is. Het is een fysieke plaats waar een groot deel van het publieke leven zich afspeelt. Openbare ruimte waar mensen zich betrokken bij voelen en samen mee aan de slag gaan is een publieke ruimte.

Publieke ruimte: Je thuis buitenshuis.

Gemeente Heerhugowaard - Regie en Ontwikkeling – Juli 2017

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Het Fysiek Domein.....	4
1.2 Doel en middel	4
1.3 Strategie Duurzame Ontwikkeling.....	5
1.4 Effectindicatoren Fysiek Domein.....	7
2 Visie Publieke Ruimte	8
2.1 Gedeelde en herkenbare ruimte	9
2.1.1 Gedeelde ruimte.....	9
2.1.2 Herkenbare ruimte	9
2.2 Schoon, heel en veilig.....	11
2.3 Bewust inrichten zorgt voor meerwaarde	12
2.3.1 Circulaire economie.....	13
2.4 Ruimte voor initiatief (participatie).....	14
2.4.1 Burgerparticipatie.....	14
2.4.2 Burgerinitiatief.....	14
2.4.3 Zelfbeheer	14
3 Aan de slag	15
Bijlage 1: Waardering publieke ruimte.....	17
Bijlage 2: Kwaliteit binnen publieke ruimte	18
Bijlage 3: Kijk op beheer en onderhoud	20
Bijlage 4: Effectindicatoren Fysiek Domein	22
Bijlage 5: Enquête Burgerpanel (samenvatting).....	23

Voorwoord

Onze openbare ruimte heeft een sleutelrol in het verbinden van de domeinen (Sociaal, Economisch en Fysiek). Het is de plek waar inwoners elkaar op een vanzelfsprekende manier ontmoeten en samenzijn. Het belang van de openbare ruimte neemt steeds meer toe.

Heeft u dat ook? Je komt terug van vakantie en je bent weer blij thuis te zijn. Dat thuisgevoel begint vaak niet pas in uw woning, maar ook al buitenshuis. Heerhugowaard moet het gevoel geven dat u welkom bent en veilig. Met de kadernota Fysiek Domein willen we bereiken dat mensen graag in de buitenruimte verblijven en er onderdeel van willen zijn.

Dit betekent dat wij met een brede blik moeten kijken naar openbare ruimtes. Een woonstraat is net zo goed openbaar gebied als een centraal plein. Onderdelen van het Fysiek Domein leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van Heerhugowaard. Zij hebben waarden voor de identiteit, bereikbaarheid, economie, sociale verbinding, omgevingskwaliteit en veiligheid.

Het bouwen van een stad is niet alleen zorgen voor meer stenen en inwoners. Het is ook stilstaan bij wat er al is en hoe dat wordt gebruikt. Ook onze gemeente is bezig met uitdagingen op sociaal-maatschappelijk vlak, zoals een ouder wordende bevolking, toenemende sociale afzondering en ongezondere leefstijlen. Het Fysiek Domein moet bijdragen aan het behalen van doelen uit het Economisch en Sociaal Domein en wel zo dat het resultaat groter is dan de afzonderlijke delen.

Dit resultaat kan alleen behaald worden als ook anderen zich uitgenodigd voelen om een steentje bij te dragen. Samen met de gemeente of samen met medebewoners. De gemeente wil samen met inwoners en bedrijven aan de slag om een publieke ruimte te maken, die gezien en beleefd wordt, een thuis buitenshuis.

Leo Dickhoff

Wethouder gemeente Heerhugowaard

1 Inleiding

De gemeente wil dat mensen graag in de openbare ruimte verblijven en er onderdeel van willen zijn. De openbare ruimte is dan een ruimte met gevoel en sfeer, een ruimte die leeft, een ruimte voor inwoners en bedrijven. Een publieke ruimte. Een gezonde, veilige en schone buitenruimte is de basis voor een goede en prettige leefomgeving.

1.1 Het Fysiek Domein

Het **Fysiek Domein** gaat over de openbare ruimte die voor iedereen toegankelijk is. Het is het totaal van plekken waar een groot deel van het leven buitenshuis zich afspeelt. De meeste openbare ruimte bevindt zich in de open lucht, maar ook vrij toegankelijke (overheids)gebouwen horen erbij. De ruimte wordt voor een belangrijk deel gevormd door tastbare onderdelen die van de gemeente zijn (o.a. wegen, water, groen, riolering, openbare verlichting en gebouwen). Onder het Fysiek Domein vallen echter ook (lokale) vraagstukken over: energie, lucht, bodem, afval en grondstoffen, hinder en calamiteiten (samenleven en delen van de openbare ruimte).

Door samen met inwoners en bedrijven over het Fysiek Domein te praten en als er betrokkenheid is, verandert een openbare ruimte in een **publieke ruimte**. Inwoners voelen zich dan verbonden met hun omgeving en beoordelen hierbij niet de kwaliteit van losse onderdelen (zoals wegen, water, groen), maar kijken naar de gehele omgeving. Hierbij gaat het ook om onderdelen die niet in eigendom of beheer van de gemeente zijn.

De publieke ruimte is belangrijk voor het economisch en sociaal welzijn van de gemeente. Een samenhangend en kwalitatief beleid voor de publieke ruimte geeft richting aan ontwikkelingen en leidt tot betere resultaten en grotere tevredenheid bij de eigen inwoners.

Kadernota sociaal domein (2012):

*“Het sociale, fysieke en economische domein kunnen **niet los** van elkaar worden gezien. Er is een sterke mate van **beïnvloeding** tussen deze drie. Ontwikkelingen vanuit de fysieke structuur leveren een **bijdrage** aan het sociale domein. Zo heeft bijvoorbeeld de inrichting van de openbare buitenruimte, waar het sociale leven zich afspeelt, **effect** op de mate van ontmoeting en gevoelens van veiligheid en bekendheid.”*

1.2 Doel en middel

Doel: Maak samen van de openbare en private ruimte een publieke ruimte die toekomstbestendig, veilig en schoon is. Waar mensen graag een onderdeel van willen en kunnen zijn. Een ruimte die mensen uitnodigt om te bewegen en te verblijven. Zorg voor een thuis buitenshuis.

Deze kadernota “Fysiek Domein” zet in op een integrale kwaliteitsbenadering van (het beheer van) de publiek ruimte in de gemeente Heerhugowaard.

Middel: Door het vaststellen van uitgangspunten, wordt ruimte gecreëerd voor iedereen (inwoners, bedrijven en gemeente), die meer wil doen met zijn of haar leefomgeving en een bijdrage levert aan het doel voor de publieke ruimte.

Bij het opstellen van de nota zijn de volgende organisatorische uitgangspunten gehanteerd:

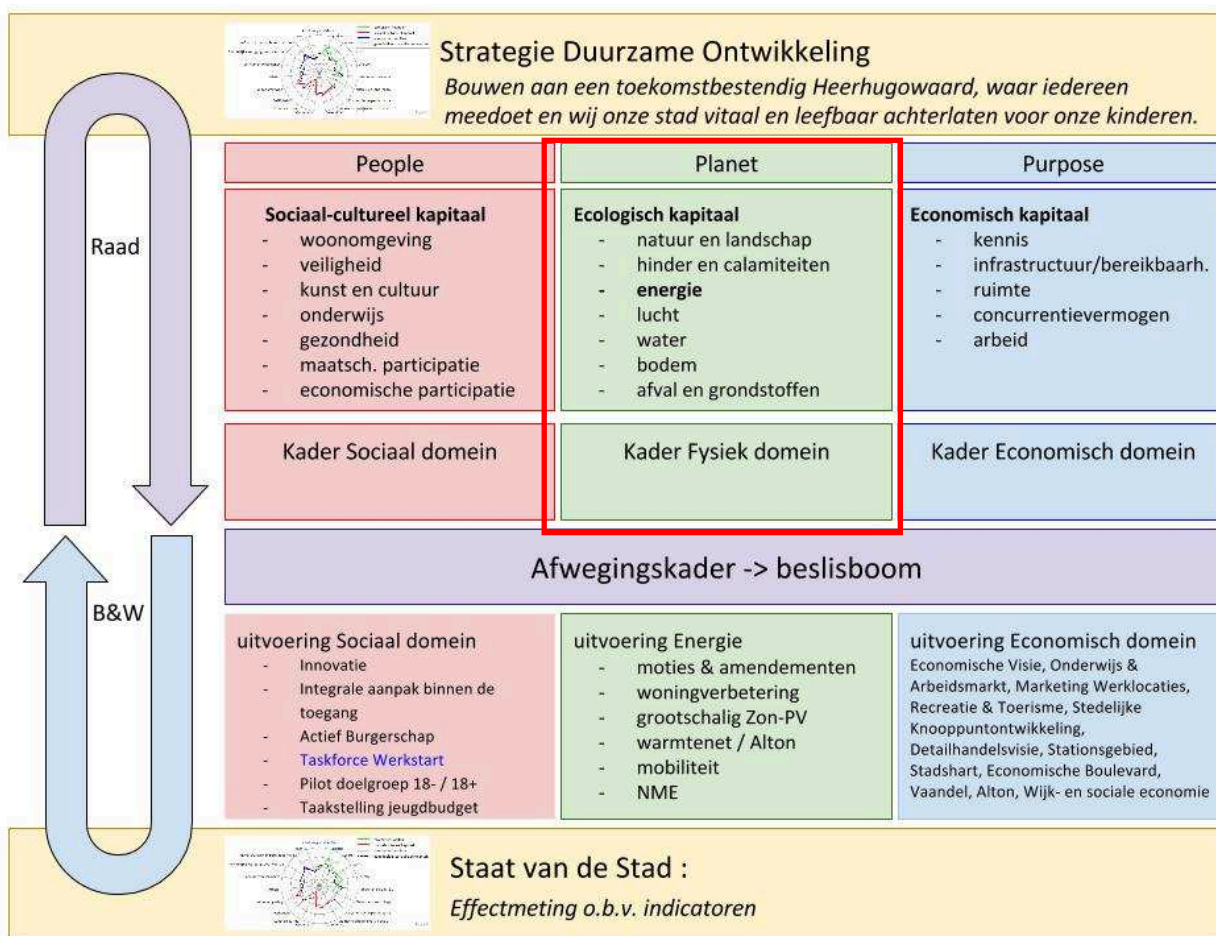
- Ontwerp en beheer dienen op elkaar afgestemd te zijn.
- Een zekere eenheid en terughoudendheid in inrichting en materiaalgebruik vormen een voorwaarde voor een duurzame instandhouding van de kwaliteit. Hierbij is de lijn van “sober en doelmatig” die reeds jaren wordt toegepast de basis.

1.3 Strategie Duurzame Ontwikkeling

Collegeprogramma 2014 – 2018 “Samen leven”:

*“Het nieuwe College wenst de visie op duurzaamheid te verbreden. Hierbij worden alle beleidsterreinen van de gemeente betrokken. Hierbij wordt het **people, planet, purpose** principe gehanteerd.”*

Binnen de strategie Duurzame Ontwikkeling (RB2015125) is de verbinding gelegd tussen de drie domeinen via people, planet en purpose.

De strategie zet in op de verbreding van en verbinding tussen de domeinen; **sociaal (people)**, **fysiek (planet)** en **economie (purpose)**. Energieneutraliteit is daarmee niet langer de duurzaamheids-hoofddoelstelling, maar één van de doelstellingen die past binnen de verbreding. Samen bouwen we aan een toekomstbestendige, vitale stad. In alle opzichten.

Onderdelen ecologisch kapitaal:

Niet alle onderdelen binnen het ecologisch kapitaal (zie figuur “strategie duurzame ontwikkeling”), worden met naam en toenaam genoemd of uitgewerkt binnen de kadernota Fysiek Domein. De insteek is dat met het omschreven kader (doel en kernpunten) voldoende handvatten aanwezig zijn om vraagstukken verder uit te werken. Voor “afval en grondstoffen” en “natuur en landschap” wordt hierin al een stap genomen, door het noemen van uitwerkingsplannen.

Zeker het onderdeel “lucht” is cruciaal voor een schone publieke ruimte waar mensen graag willen zijn. Door te zorgen voor een goede en gezonde lucht draagt dit onderdeel ook bij aan het onderdeel “gezondheid” uit het Sociaal domein. Hoe is de gezonde lucht te realiseren? Dat kan op verschillende manieren, waarbij de genoemde kernpunten van de visie publieke ruimte houvast geven. Zo is bij de uitwerking van het plan voor “natuur en landschap (groen)” van belang wat de meerwaarde is op “lucht”.

Bij de onderdelen “water” en “bodem” staat met name het “*samen maken*” uit het doel voor de publieke ruimte centraal. Veel van deze “kapitaalgoederen” zijn namelijk niet in beheer of eigendom van de gemeente.

Het doel sluit ook aan bij het onderdeel “hinder en calamiteiten”. Door samen je in te zetten voor een omgeving waar mensen graag verblijven en bewegen, werk je ook toe naar een omgeving die in balans is met de omgeving. Hinder en calamiteiten kunnen op die manier beperkt blijven. De uitdaging is om met ruim 53.000 inwoners de balans te vinden bij het gebruik van de publieke ruimte.

Strategie Duurzame Ontwikkeling (2016):

*“Duurzame ontwikkeling is te definiëren als het **evenwichtig vooruitgang** boeken op het sociaal domein, het economisch domein en het fysiek domein. Voor iedere afweging moet daarom worden bepaald of deze past in gewenste strategische ontwikkelingsrichting”*

1.4 Effectindicatoren Fysiek Domein

Door het begrip duurzaamheid te koppelen aan de People, Planet, Purpose filosofie, met een brede verankering binnen alle werkvelden van de gemeente, ontstaat de behoefte aan een gemeentebreed inzetbare set van effectindicatoren.

Voor het Fysiek domein heeft de gemeenteraad 13 effectindicatoren vastgesteld (zie tabel en bijlage 4). Daarvan zijn negen door de gemeente aangedragen en vier zijn een verplichting vanuit het besluit begroting en verantwoording (BBV).

Samen met het in het opgenomen kader (doel en kernpunten) zorgen de indicatoren ervoor dat de gemeenteraad inzicht heeft in de beleidseffectiviteit. Met dit inzicht kan de gemeenteraad het gesprek aangaan met het college en sturing geven aan het beleid en doelen.

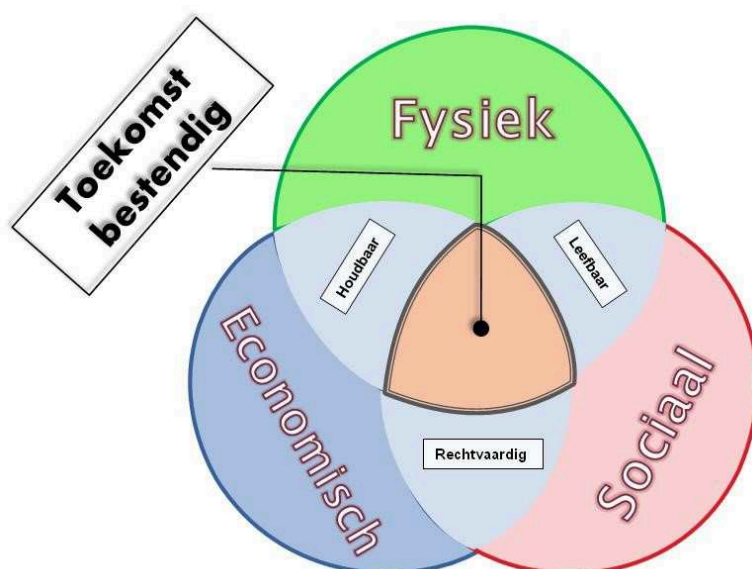
Tabel: effectindicatoren / koppeling kernpunten Fysiek Domein

Effectindicator	Kernpunten				Toelichting
	Herkenbare en gedeelde ruimte	Schoon, heel en veilig	Bewust inrichten (meerwaarde)	Ruimte voor initiatief	
	1	2	3	4	
Aangeleverd vanuit gemeente					
1	Gemeten index woonklimaat	X	X	X	Samengestelde index die wat zegt over het algemene doel
2	% inwoners van Heerhugowaard dat de buurt als schoon kwalificeert		X		Subjectief oordeel van de inwoners over schoon
3	% inwoners dat vindt dat er voldoende groen is in de buurt	X		X	Subjectief oordeel van de inwoners over aanwezigheid van groen en groenbeleving
4	Ambitieniveau van het onderhoud van de openbare ruimte op het niveau basis B		X		Objectief oordeel over staat van de buitenruimte
5	Staat van de buurt: heel		X		Subjectief oordeel van de inwoners
6	Staat van de buurt: begaanbaarheid straten, paden en trottoirs		X	X	Subjectief oordeel van de inwoners
7	Staat van de buurt: onderhoud groen		X	X	Subjectief oordeel van de inwoners
8	Ecologie	X		X	
9	Gemeente is klimaatneutraal		X	X	
Opgelegd door Besluit begroting en verantwoording (BBV)					
10	Huishoudelijk restafval	X		X	In welke mate legt de inzameling van het huishoudelijk afval beslag op de openbare ruimte. Is er een koppeling tussen meer voorzieningen en minder restafval?
11	Hernieuwbare elektriciteit		X	X	
12	Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig	X	X	X	Analyse van de gegevens geeft inzicht in oorzaak ongeval en mogelijke verbeteringen voor de inrichting
13	Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	X	X	X	Analyse van de gegevens geeft inzicht in oorzaak ongeval en mogelijke verbeteringen voor de inrichting

2 Visie Publieke Ruimte

Collegeprogramma 2014-2018 “Samen leven”:

“Door directe relaties te leggen tussen de drie domeinen (sociaal, economisch en fysiek) ontstaat meer integraliteit, en zullen doelen uit het sociaal domein en ook meerdere doelen in het economische en fysieke domein efficiënt en effectief worden behaald. De samenleving staat centraal, niet de overheid.”

De gemeente Heerhugowaard hanteert het uitgangspunt om integraal naar de publieke ruimte te kijken. Alleen op deze manier ontstaat een leefomgeving die recht doet aan inwoners. Uit belevingsonderzoeken blijkt dat inwoners het resultaat hiervan positief waarderen (bijlage 1).

Om het doel voor de publieke ruimte (verder) waar te kunnen maken, beter te kunnen doorvoeren en te verankeren, is dit integraal denken en handelen vertaald naar **vier kernpunten**:

1. *Gedeelde en herkenbare ruimte*

- Identiteit van de ruimte is de verbindende factor. Inwoners moeten de ruimte kunnen delen met elkaar en met dieren en planten. De ruimte moet zorgen voor een identiteit en thuisgevoel.

2. *Schoon, heel en veilig*

- De publieke ruimte in de hele gemeente is schoon, heel en veilig: Wij bewaken de kwaliteit op basis van vastgestelde ambitieniveaus.

3. *Bewust inrichten zorgt voor meerwaarde*

- Bij de (her)inrichting van de publieke ruimte staat de zorg voor een meerwaarde (hefboomwerking) van de ruimte voor o.a. de twee andere domeinen centraal. Principes van circulaire economie onderdeel maken van duurzaamheidscheck.

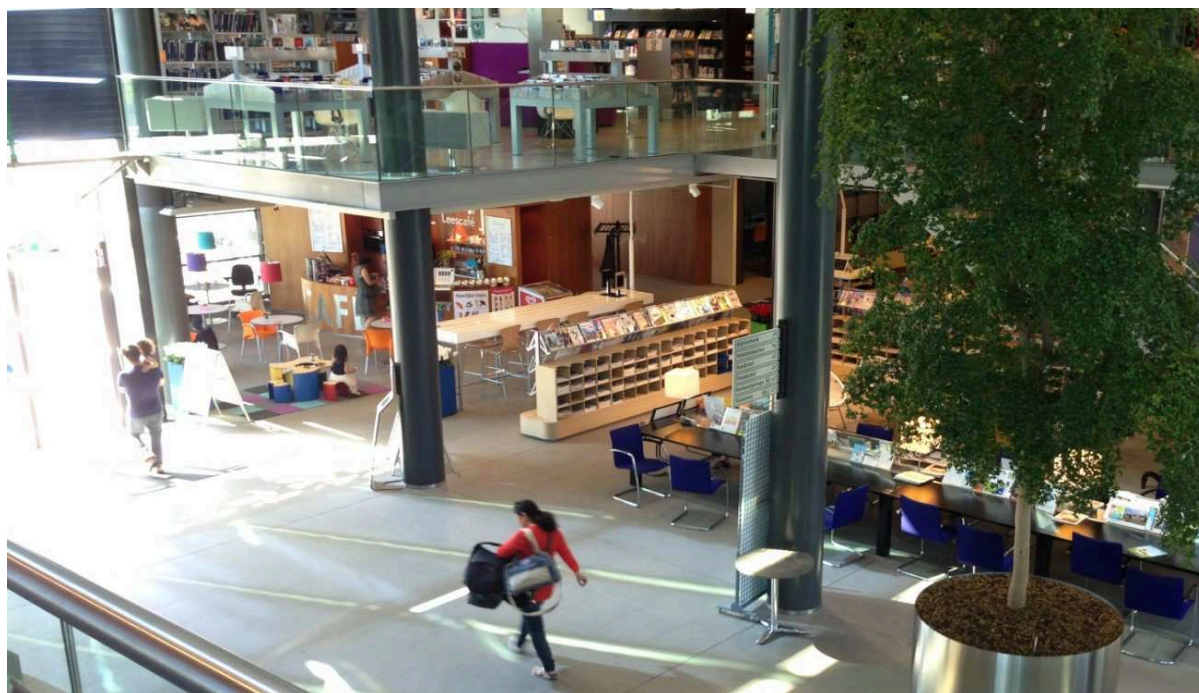
4. *Ruimte voor initiatief*

- De inzet van bewoners en ondernemers kan verschillende vormen krijgen. Het motto hierbij is ‘Wij de basis, u de plus’. Bij initiatieven is het standaardantwoord niet meer “nee”, maar wordt het standaardantwoord “ja”.

2.1 Gedeelde en herkenbare ruimte

2.1.1 Gedeelde ruimte

Identiteit van de ruimte is de verbindende factor. Inwoners moeten de ruimte kunnen delen met elkaar en met dieren en planten. Doel is de kwaliteit van de ruimte te verbeteren en de leefruimte (het gebruik) te vergroten. Het streven is dit te doen zonder bepaalde (weg)gebruikers – zoals bijvoorbeeld auto's – uit te sluiten of juist op de voorgrond te plaatsen. Op deze manier draagt het idee van 'gedeelde ruimte' bij aan het 'ontmoeten' van elkaar. Locaties waar verschillende gebruikers zijn, zoals het stationsgebied, Centrumwaard of Stadspark zijn bij uitstek geschikt voor een dergelijk inrichting. Een voorbeeld zijn de laad-en losstraten van het Stadshart, waarbij voetgangers, (brom)fietsers en auto's dezelfde ruimte gebruiken. De gedeelde ruimte is ook toepasbaar op de bebouwde publieke ruimte, zoals is gedaan bij de centrale hal van het "Huis van Heerhugowaard". Daarin delen bezoekers van het gemeentehuis, bibliotheek en GGD de ruimte.

2.1.2 Herkenbare ruimte

Identiteit is belangrijk en maakt een gebied, ruimte of stad de plek die het is. Zo heeft de Stad van de Zon positief bijgedragen aan de identiteit en herkenbaarheid van Heerhugowaard. Iedere plek in de gemeente Heerhugowaard heeft zo zijn eigen herkenningspunten. De kerk in de Noord, het dorps huis in Veenhuizen, de ijsbaan in 't Kruis.

Monumenten en restanten van het verleden, zoals het poldermuseum en het praalgraf van Brederode, zijn herkenbare punten die mede kleur geven aan het karakter van Heerhugowaard. Dit geldt ook voor kunst in de publieke ruimte of (bijzonder) bomenstructuur.

Dergelijke herkenningpunten dragen bij aan het thuisgevoel van de inwoners van Heerhugowaard. Handhaven van de huidige en het creëren van nieuwe herkenningpunten versterkt de identiteit van Heerhugowaard. Kenmerken van stedenbouw spelen hierbij ook een rol en kunnen worden versterkt. Vandaar dat – zeker bij ontwikkeling van nieuwe publieke ruimte – nadrukkelijk de identiteit van de betreffende buurt of wijk voorop moet staan. De beleving van de bewoners en bezoekers staat hierbij centraal.

In het gemeentelijke groenbeleid komt dit ook naar voren in het terugbrengen van lange rijen (linten) met bomen die de structuur van de hoofdwegen benadrukken. Op die manier wordt een accent gelegd langs de belangrijkste assen van de stad. Dit is een historisch beeld waarmee de structuur van de droogmakerij weer zichtbaar wordt.

2.2 Schoon, heel en veilig

De gemeente Heerhugowaard zorgt overal in de gemeente voor een schone, hele en veilige leefomgeving. Wij doen dat, omdat wij het belangrijk vinden dat de inwoners van Heerhugowaard in een goed onderhouden publieke ruimte leven. Wij bewaken het ambitieniveau van het onderhoud van de publieke ruimte en mogen hierop worden aangesproken. Het ambitieniveau is bepaald aan de hand van richtlijnen van de Crow (Kenniscentrum voor de openbare ruimte), zie bijlage 2.

De drie uitgangspunten voor het ambitieniveau zijn:

1. Veiligheid
 - *In de publieke ruimte worden normen voor technische veiligheid gebruikt, zoals struikelgevaar en normen van het politiekeurmerk veilig wonen. Om de sociale veiligheid te borgen wordt de publieke ruimte zo ingericht dat mensen zich veilig kunnen voelen.*
2. Functioneel beheer
 - *Beheer en onderhoud is afgestemd op de inrichting en het gebruik van de publieke ruimte. De overgang tussen gebieden, bijvoorbeeld nieuwe bebouwing in bestaande woonwijken, moet aansluiten bij de rest van de omgeving en passend zijn bij de uitstraling en functie van het gebied of gebouw.*
3. Behoud van kapitaal (investering)
 - *Uitstel van onderhoud mag niet leiden tot verlies van waardevolle onderdelen van de publieke ruimte, bebouwd of onbebouwd.*

Het beheer van de publieke ruimte is steeds minder een puur technische aangelegenheid. Beheer draagt ook bij aan sociale veiligheid en burgers tevredenheid. Het toegankelijker en transparanter maken van waarom bepaalde keuzes worden gemaakt zijn belangrijke aspecten die bij het beheer komen kijken.

Het beheer is gericht op het duurzaam in stand houden van gemeentelijke voorzieningen.

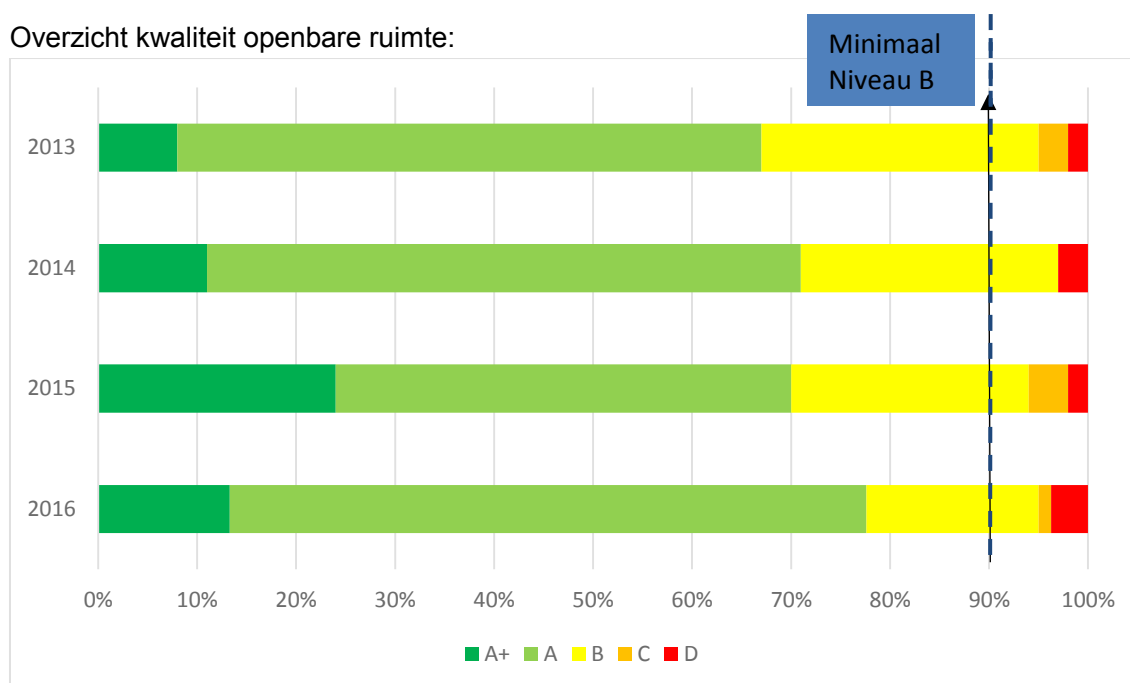
Dit houdt in dat:

- Kosten zo laag mogelijk zijn, in relatie tot de kwaliteit
- Voorzieningen voortdurend goed functioneren
- Geen kapitaalvernietiging plaats vindt (voortijdig moeten vervangen)
- Geen sprake is van achterstallig onderhoud
- Het veiligheidsgevoel bij inwoners wordt ondersteund

Voor het onderhouden van de kapitaalgoederen is een algemeen ambitieniveau "B" vastgesteld. Afwijkingen zijn mogelijk binnen beeldbepalende projecten en locaties, mits wordt voorzien in de (hogere) beheerkosten. Ieder jaar wordt de technische kwaliteit van de openbare ruimte objectief gemeten. De richtlijn van Crow is, dat minimaal 90% van de metingen gelijk of beter moet zijn dan het ambitieniveau. De metingen zijn gebaseerd op de in het oog springende onderdelen (ruggengraat) van de openbare ruimte.

Overzicht kwaliteit openbare ruimte:

2.3 Bewust inrichten zorgt voor meerwaarde

Kwaliteit realiseren in de publieke ruimte is meer dan het (her)inrichten van straten of pleinen met een zitbank en wat groen. Kwaliteitsvolle ruimte heeft een meerwaarde (hefboomwerking) op maatschappelijke, ruimtelijke, economische en ecologische ontwikkeling. Dit zorgt voor meerwaarde, zodat het resultaat groter is dan de losse delen (1+1=3).

Publieke ruimte met meerwaarde voor:

- Duurzaam vervoer
- Sociale samenhang
- Stadsontwikkeling
- Vastgoedinvesteringen
- Citymarketing
- Volksgezondheid
- Duurzame ontwikkeling

Kadernota Economisch Domein (2015):

*“Wanneer de inzet van het fysieke domein is om te zorgen voor een **goede** infrastructuur en een **aantrekkelijke** openbare ruimte, dan heeft dit effect op het economisch domein. Er ontstaat een aantrekkelijk **vestigingsklimaat** met als (mogelijk) gevolg meer bedrijven en aantrekking van consumenten.”*

Vanuit de beoogde meerwaarde (hefboomwerking) en het optimaal benutten van de beschikbare middelen, leggen wij prioriteit bij die delen van de publieke ruimte waar de culturele, economische en sociaal-maatschappelijke betekenis voor Heerhugowaard het grootst is. Het gaat om de winkelgebieden (met name Stadshart en Centrumwaard), stationsomgeving en bepaalde (thematische) onderdelen van bedrijventerreinen. De landschappelijke en groenstructuren hebben grote invloed op de leefbaarheid en beleving van de inwoners.

Onderdelen waarbinnen de hefboomwerking en circulaire economie verder worden uitgewerkt:

- Grondstoffenbeleidsplan; *“Afval is grondstof” (scheiden bij de bron). Inwoners betrekken bij het sluiten van de cirkel (circulaire economie) en bewust maken van hun bijdrage in de oplossing om te komen tot een afvalloze samenleving.*

- Agenda Groen
Waarde van groen optimaal benutten en benoemen. De agenda groen is dat waar groen het fysiek, sociaal, economisch domein met elkaar in verbinding brengt.

Andere recent vastgestelde nota's, die mede vorm en richting geven aan het beeld binnen het fysieke domein:

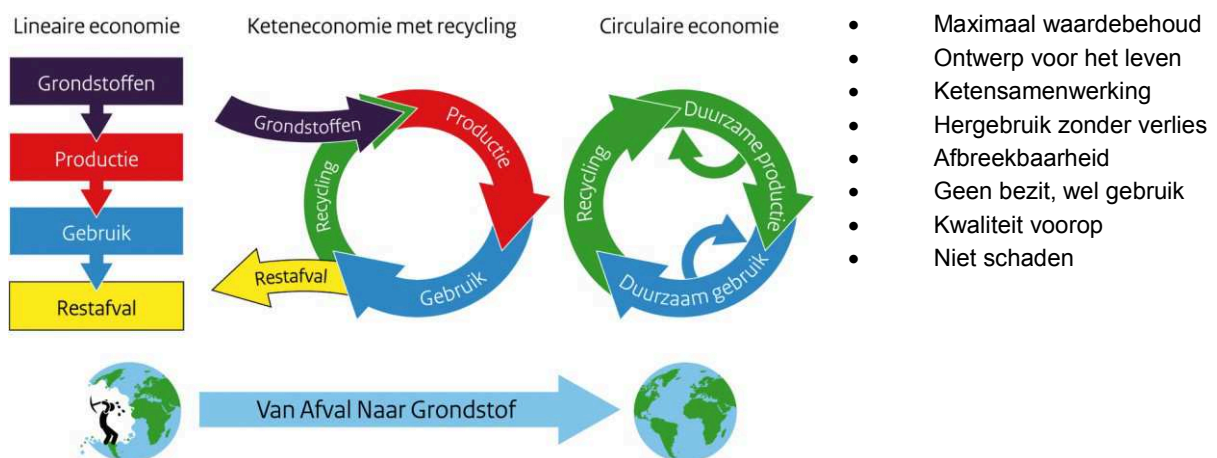
- Notitie Centrummanagement Stadshart Heerhugowaard (2014)
- Nota Ruimtelijke Kwaliteit Heerhugowaard 2016
- Notitie 'Strategie De Boulevard - dynamische ruggengraat van de stad' (2016)
- Ontwikkelingsstrategie Stationsgebied 2016-2018

2.3.1 Circulaire economie

Onderdeel van bewust inrichten is het toepassen van de principes van de circulaire economie. De circulaire economie draait om het hergebruik van grondstoffen en het voorkomen van de verspilling van grondstoffen in de levenscyclus van een product.

Deze aanpak levert economische winsten/besparingen enerzijds en minder gebruik van grondstoffen en uitstoot van CO2 anderzijds. Hiermee past het in de toekomstbestendige invulling van de oplossingen en acties die wij als gemeente voor ogen hebben. De principes van de circulaire economie zijn toepasbaar op de inrichting en het beheer van de publieke ruimte. Ze dienen daarom onderdeel te zijn van de duurzaamheidscheck voor nieuw beleid en projecten.

Principes van de circulaire economie:

2.4 Ruimte voor initiatief (participatie)

Bij het inrichten en beheren van de publieke ruimte wil de gemeente, waar dat kan, samenwerken en betrokkenheid met bewoners en ondernemers. Zij hebben de mogelijkheid om op onderdelen die ze belangrijk vinden een 'plus' te maken. Het motto hierbij is **'Wij de basis, u de plus'**.

Bij initiatieven is het standaardantwoord niet meer "nee", maar wordt het standaardantwoord "ja". Uitzondering zijn de gevallen, waarbij echt een reden is waarom het niet kan (**ja, tenzij**). Waar het gaat om initiatieven, kan de gemeente in overleg met de initiatiefnemers meer beheer- en onderhoudstaken loslaten en zich richten op de regierol. Dit geeft daadwerkelijk ruimte aan initiatieven, ontwikkeling en betrokkenheid vanuit inwoners en bedrijven.

2.4.1 Burgerparticipatie

Burgerparticipatie is het door de gemeente (op meestal interactieve wijze) betrekken van Inwoners en bedrijven bij de ontwikkeling van gemeentelijk beleid en projecten, in de vorm van informeren, raadplegen, adviseren of coproduceren (inclusief meebeslissen en mee verantwoordelijkheid nemen).

- De wijze waarop wij de herinrichting van woonwijken voorbereiden is een goed voorbeeld van geslaagde burgerparticipatie.

2.4.2 Burgerinitiatief

Burgerinitiatief komt uit de samenleving. Daar worden initiatieven geboren, georganiseerd en uitgevoerd, deze worden mede ondersteund, gestimuleerd en gefaciliteerd door de gemeente.

Burgerinitiatieven worden door bestuur en organisatie benaderd vanuit een positieve grondhouding ('ja, tenzij...'). De gemeente heeft daarbij de rol om te bewaken dat belangen worden gewogen. Eén van de instrumenten om initiatieven financieel te ondersteunen is het leefbaarheidsfonds.

De houding van de gemeente ten opzichte van deze burgerinitiatieven is:

- Inwoners steken zelf de handen uit de mouwen, waarbij de gemeente stimuleert en faciliteert;
- De gemeente is niet leidend in het initiatief.

Voorbeelden van bewoners(groepen) die zich inzetten voor de leefomgeving:

- Zwerfafvalpakkers (Zap-ers) die actief zijn met het schoonhouden van hun (nabije) leefomgeving.
- Buurtmoestuinen zoals, Middenmoes, Buttermoes en Zonnemoes.
- School- en belevingstuinen.

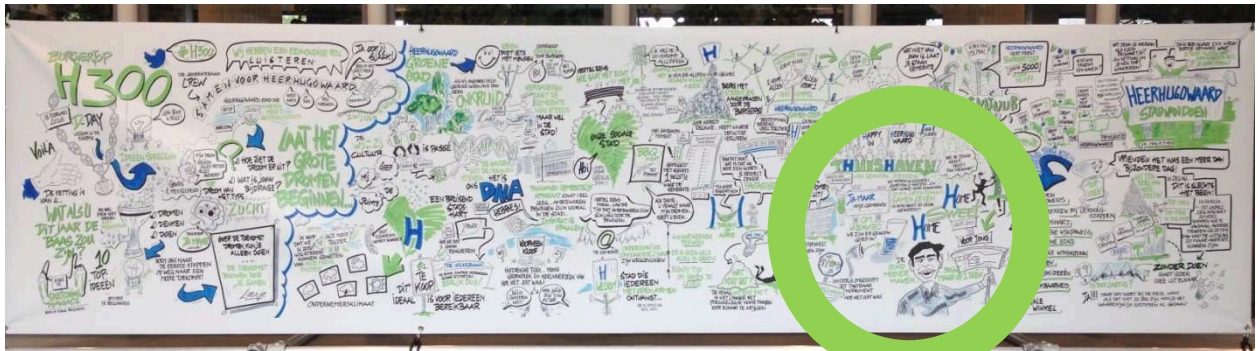
2.4.3 Zelfbeheer

In bijzondere gevallen kunnen bewoners of ondernemers het beheer over een deel van de gemeentelijke publieke ruimte krijgen.

Dit kan in combinatie met het overdragen van beheergelden, waarmee ze het beheer op een afgesproken niveau uitvoeren. Zelfbeheer is binnen Heerhugowaard op deze manier nog niet aanwezig. De hoe vraag moet nog worden uitgewerkt in uitvoeringsnota's, waar het uitgangspunt voor het huidige beheer in wordt meegenomen (bijlage 3).

Een aantal onderhoudstaken kan niet door bewoners en ondernemers worden uitgevoerd. Dat is met name het geval bij zaken met een groot collectief belang. Te denken valt hierbij aan bijvoorbeeld: (asfalt)verharding hoofdwegen en fietsroutes, openbare verlichting of riolering,

3 Aan de slag

Het proces, uitspraken en uitkomsten van de H300 burgertop bijeenkomst zijn in beeld gebracht in een grote banner (visual). Een deel hiervan vat het doel en kernpunten voor de publieke ruimte goed samen. De inwoners zijn er klaar voor. **Nu aan de slag!**

Bijlagen:

- ***Waardering publieke ruimte***
- ***Kwaliteit binnen publieke ruimte***
- ***Kijk op beheer en onderhoud***
- ***Effectindicatoren Fysiek Domein***
- ***Enquête Burgerpanel (samenvatting)***

Bijlage 1: Waardering publieke ruimte

Hoe staat de gemeente ervoor in de ogen van de inwoners? Sinds 2015 gaat dat via “waar staat je gemeente”. De meest recente versie is uit 2015 (juli 2015 – i&o research). Voor een verdere toelichting verwijzen wij naar het rapport op de website van de gemeente of de website van waarstaatjegemeente.nl.

De inwoners van Heerhugowaard wonen prettig in de eigen buurt en geven hiervoor een 7,7.

Acht op de tien inwoners voelen zich meestal of altijd veilig in de eigen woonbuurt. Inwoners vinden dat de buurten in Heerhugowaard redelijk worden onderhouden. Zo vinden ruim acht op de tien dat er vrijwel geen dingen kapot zijn in de buurt. Over de netheid is zeven op de tien te spreken. Zes op de tien zijn te tevreden over het groenonderhoud en ruim drie kwart over de begaanbaarheid van straten en trottoirs. Het oordeel van inwoners van Heerhugowaard hierover is op veel punten positiever dan de landelijke benchmark.

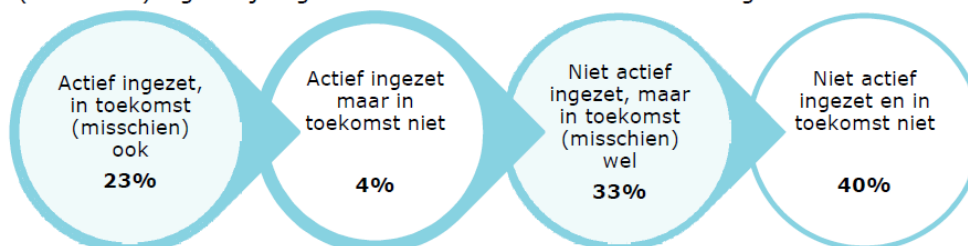
De **conclusie** is dat de leefomgeving positief wordt beoordeeld en aansluit bij het ambitieniveau voor de kwaliteit van de publieke ruimte.

Mate waarin men prettig woont in de buurt (rapportcijfer)²

	RAPPORTCIJFER	% VOLDOENDE
Schrijverswijk	7,9	97%
Schilderswijk	7,9	99%
Planetenwijk	7,5	93%
Bomen- en Recreatiewijk	7,7	94%
Heemradenwijk	7,5	96%
Edelstenenwijk	8,1	98%
Molenwijk	7,5	94%
Rivierenwijk	6,6	77%
Butterhuizen	7,9	97%
Oostertocht	7,8	96%
Zuidwijk	7,7	95%
Stad van de Zon	7,6	91%
De Draai	8,2	98%
De Noord	8,2	96%
HEERHUGOWAARD	7,7	95%
GEM. BENCHMARK	7,9	-
	RANGE: 7,5-8,3	

Inwoners zelf willen ook een bijdrage leveren aan de aanpak van leefbaarheid en veiligheid in de eigen woonbuurt. Zo heeft 27 procent zich hier in de afgelopen twaalf maanden actief mee beziggehouden (landelijk: 29 procent), waarvan de meesten dit in de toekomst willen voortzetten. Ook onder degenen die in het afgelopen jaar nog niets hebben gedaan, bestaat bereidheid om te helpen om de leefbaarheid en veiligheid te vergroten (33 procent). Dit betekent dat voor de toekomst een draagvlak bestaat van 56 procent onder de inwoners. Recente ontwikkeling op dit gebied is het gebruik van een “Buurtpreventie what’s app groep” om de veiligheid, betrokkenheid en interactie in een buurt te vergroten.

(Potentieel) eigen bijdrage leveren aan de leefbaarheid en veiligheid in de buurt

Bijlage 2: Kwaliteit binnen publieke ruimte

Adequaat beheer en onderhoud zijn van directe invloed op de kwaliteit en de beleving van de publieke ruimte.

Wat bepaalt de kwaliteit

Functie (zie ook pijler 1 – de gedeelde en herkenbare ruimte)

Is de inrichting van het gebied/de omgeving zo ontworpen dat het gebruikt kan worden waarvoor het is bedoeld? Zijn er nog onbedoelde of extra gebruiksmogelijkheden? Hoe zit het met de ecologische waarde?

Beeld

De beleving van de publieke ruimte moeten we niet onderschatten. Een zekere ‘welstand’ uitstralen kan een voorwaarde voor welzijn zijn. Een verwaarloosde omgeving roept aversie op, een goed onderhouden omgeving geeft de indruk van zorg en liefde voor de omgeving. De waardering van bewoners en gebruikers wordt hierdoor sterk bepaald.

Betrokkenheid (zie ook pijler 4 – ruimte voor initiatieven)

Een ander belangrijk aspect van kwaliteit van de publieke ruimte is de betrokkenheid van de burger. Mensen moeten de kwaliteit herkennen en erkennen. Dat doen ze als de kwaliteit relevant is en als zij er belang bij hebben.

Kwaliteitsniveau

Binnen de publieke ruimte worden ambitieniveaus (kwaliteit) nagestreefd. Deze kwaliteit is nodig om de benodigde budgetten te kwantificeren voor (groot)onderhoud. Verder is het visueel maken van de kwaliteit een goede manier om richting het bestuur en inwoners resultaten en verwachtingen inzichtelijk te maken. Voor het uniform en objectief inzichtelijk maken het kwaliteitsniveau, wordt gebruik gemaakt van beelden van de Crow (Kenniscentrum voor de openbare ruimte).

Onderhoudsniveau	Omschrijving (indicatief)	Indicatie kwaliteit
A+ Zeer hoog	Zeer goed	Nagenoeg ongeschonden.
A Hoog	Goed	Mooi en comfortabel.
B Basis	Voldoende	Functioneel.
C Laag	Matig	Onrustig beeld, discomfort of enige vorm van hinder.
D Zeer laag	Slecht	Kapitaalvernietiging, uitlokking van vernieling, functieverlies, juridische aansprakelijkstelling of sociale onveiligheid.

Alleen de kwaliteitsniveaus A, B en C worden gebruikt bij het bepalen van het ambitieniveau. Het hanteren van een ambitieniveau D is namelijk vanuit veiligheidsoverwegingen en juridische aansprakelijkheid niet wenselijk. Niveau A+ is vooral een opleveringskwaliteit.

Ambitieniveau

Voor het dagelijks onderhouden van de kapitaalgoederen is een algemeen ambitieniveau “B” vastgesteld (ondergrens). Afwijkingen zijn mogelijk binnen beeldbepalende projecten en locaties, mits wordt voorzien in de (hogere) beheerkosten. Indien de inrichting ook afwijkend is van de standaard uitgangspunten (sober en doelmatig) is een hogere storing in de grootonderhoud voorziening noodzakelijk.

Schets van de publieke ruimte

De gebruiker ervaart bij kwaliteitsniveau B een publieke ruimte die in een goede tot redelijke staat verkeert. De wegen, kunstwerken en straatmeubilair vertonen enige vorm van schade, alle verlichting werkt en de veiligheid wordt gegarandeerd. De wegen en kunstwerken zijn over het algemeen redelijk bereikbaar en begaanbaar.

De infrastructuur is dusdanig ingericht dat verkeersstromen voldoende veilig en in samenhang gebruik kunnen maken van de infrastructuur. Het groen is redelijk vitaal, ziet er naar behoren uit maar vertoont wel hier en daar schade. Verder is er sprake van een redelijk gevarieerde vegetatie. Beplanting en bomen zijn redelijk gesnoeid of geschoren en er is sprake van matige overgroei. Kale plekken in de begroeiing zijn beperkt aanwezig. Er is verder in beperkte mate onkruid waarneembaar.

De speel- en sportvoorzieningen zijn veilig, zien er naar behoren uit en zijn goed toegankelijk. De doorvaarbaarheid van de watergangen is meestal gegarandeerd en de oevers en beschoeiing verkeren in een redelijke technische staat. De riolering functioneert en schade aan putten, kolken en uitlaten is lokaal aanwezig.

De gemeentelijke gebouwen zijn constructief veilig, zien er zowel binnen als buiten redelijk onderhouden uit en schade is in beperkte mate aanwezig. De gebouwen zijn redelijk toegankelijk, ook voor mindervaliden.

Bij kwaliteitsniveau B is de verzorging van de publieke ruimte voldoende. De publieke ruimte is gemiddeld schoon en het aanzicht is redelijk. Zwerf- en natuurlijk afval en uitwerpselen zijn in redelijke mate aanwezig en bekladding en beplakking komen lokaal voor.

Bijlage 3: Kijk op beheer en onderhoud

Wettelijk kader

De gemeente heeft in haar rol als beheerder geen volledige vrijheid in het vaststellen van het beleid. Op zowel nationaal als Europees niveau zijn wetten vastgesteld die het beheer en onderhoud van de publieke ruimte regelen, zoals het Burgerlijk wetboek, de wegenwet, warenwet en waterwet. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de aansprakelijkheid van de gemeente volgens de wetgeving.

In het nieuw Burgerlijk Wetboek is geregeld dat de gemeentelijke overheid als beheerder wettelijk aansprakelijk is voor schade, indien deze schade veroorzaakt is door gebreken aan de publieke ruimte. Er is sprake van een gebrek aan de publieke ruimte als niet wordt voldaan aan de eisen die men onder gegeven omstandigheden aan de publieke ruimte mag stellen en waardoor een gevaarlijke situatie ontstaat.

Uitgangspunten beheer

Het beheer is gericht op het duurzaam in stand houden van gemeentelijke voorzieningen. Dat wil zeggen dat kapitaalgoederen op een zodanige manier worden onderhouden dat:

- De kosten zo laag mogelijk zijn;
- Ze voortdurend goed functioneren;
- Geen kapitaalvernietiging plaats vindt;
- Geen sprake is van achterstallig onderhoud;
- Het veiligheidsgevoel bij inwoners wordt ondersteund.

Het beheer van de publieke ruimte is steeds minder een puur technische en fysieke aangelegenheid. Beheer moet meer gaan bijdragen aan veiligheid en burgers tevredenheid. Het toegankelijker en transparanter maken zijn belangrijke aspecten die bij het beheer komen kijken.

Beheersystematiek

Wegen, openbare verlichting, water, groen, riolering, speelplaatsen, kunstwerken en sportvelden vormen niet alleen belangrijke schakels in de infrastructuur van Heerhugowaard, maar leveren ook een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van de gemeente. Ze hebben daarmee waarde voor:

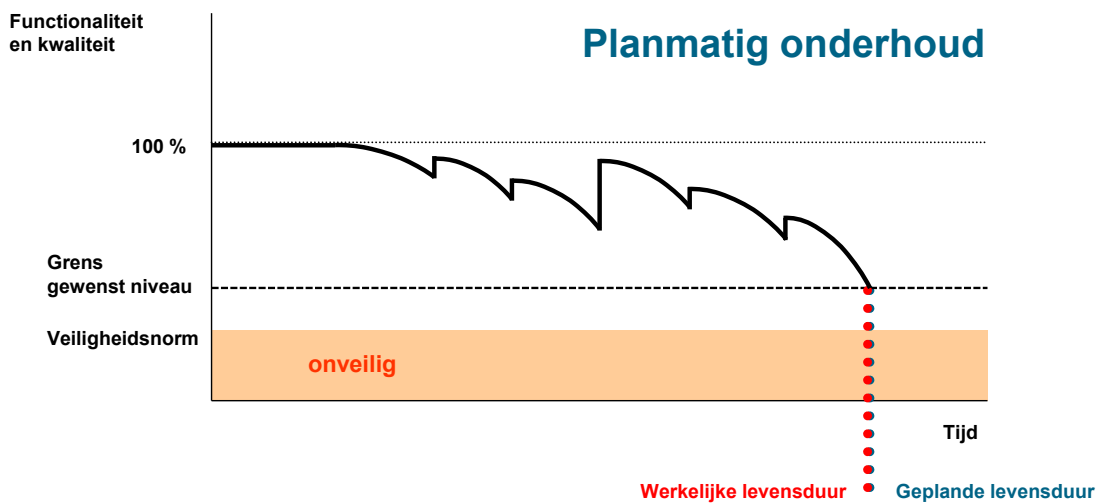
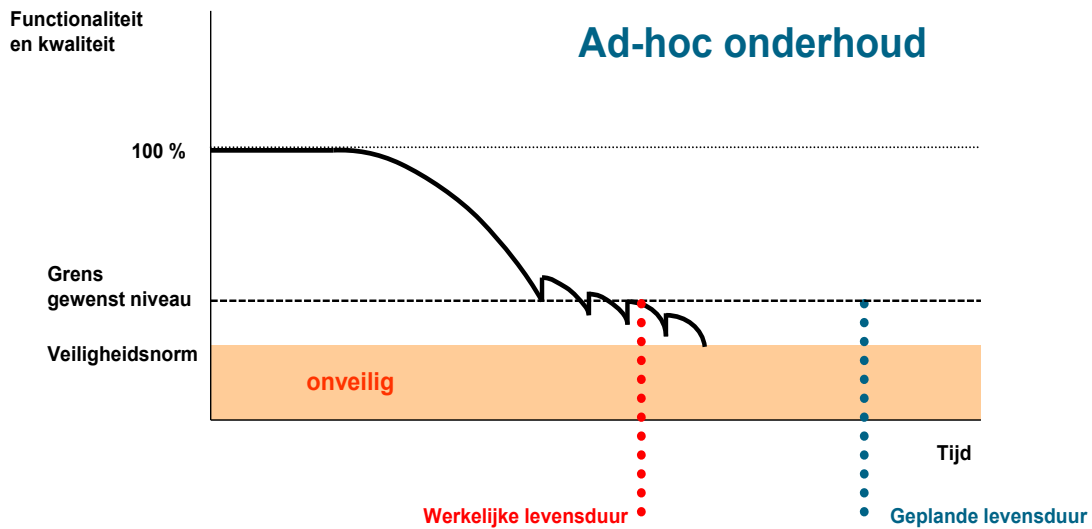
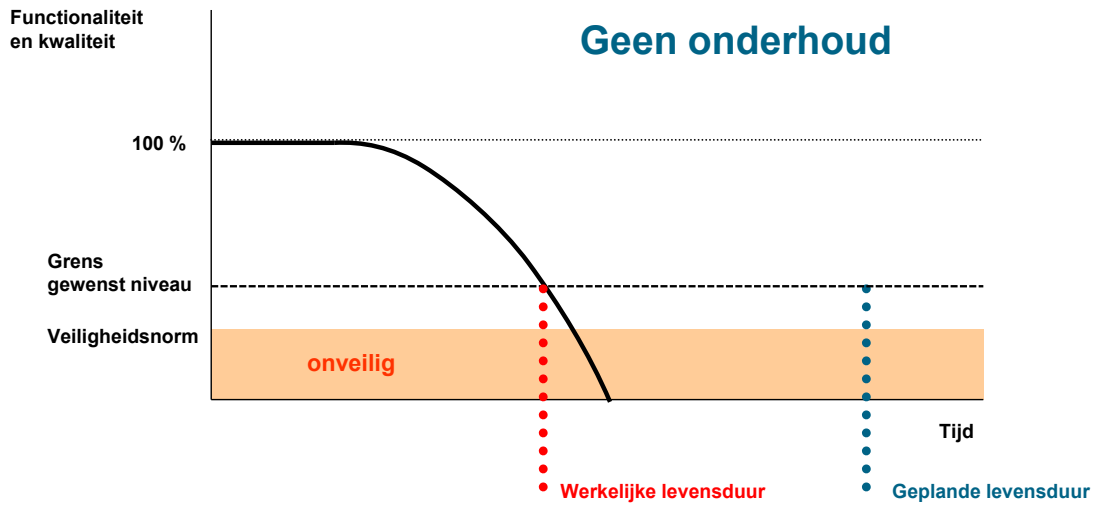
- De bereikbaarheid;
- De economie;
- De omgevingskwaliteit;
- De veiligheid.

Om die waarde duurzaam en efficiënt in stand te houden, is integraal, planmatig en risico gestuurd beheer noodzakelijk.

Binnen duurzame instandhouding van de openbare ruimte verdient planmatig (groot)onderhoud de voorkeur ten opzichte van ad-hoc reparaties (lapwerk). Door middel van ad-hoc reparaties wordt de kwaliteit van de openbare ruimte slechts voor een korte periode wat verbeterd, maar na enige tijd zijn opnieuw reparaties nodig.

Bij planmatig onderhoud wordt het dagelijks onderhoud van begin af aan adequaat en planmatig uitgevoerd. Hierdoor wordt de vervalcurve veel vlakker en blijft de kwaliteit langer gewaarborgd. Na verloop van tijd vindt groot onderhoud plaats waardoor de kwaliteit weer wordt verhoogd. Door het adequate onderhoud zal het verval zodanig zijn dat pas aan het eind van de geplande levensduur de kwaliteit het gewenste kwaliteitsminimum heeft bereikt en vervanging dient plaats te vinden.

In de figuren hieronder wordt opeenvolgende het kwaliteitsverloop geïllustreerd van (1) geen onderhoud, (2) ad-hoc onderhoud en (3) planmatig onderhoud.

Bijlage 4: Effectindicatoren Fysiek Domein

Effectindicator	Resultaat		Benchmark	Bron	Definitie	
	2015	2016				
<i>Aangeleverd vanuit gemeente</i>						
1	Gemeten index woonklimaat		1)	96,9	Waarstaatjegemeente.nl	De aantrekkelijkheid van de woon- en leefomgeving, uitgedrukt in een score van 0-140.
2	% inwoners van Heerhugowaard dat de buurt als schoon kwalificeert	70%	1)	63%	Waarstaatjegemeente.nl	
3	% inwoners dat vindt dat er voldoende groen is in de buurt	87%	1)	84%	Waarstaatjegemeente.nl	
4	Ambitieniveau van het onderhoud van de openbare ruimte op het niveau basis B	93%	95%		Kwaliteitscijfers CROW, meeting	Toetsing van situatie buiten aan objectieve kwaliteitsschaal
5	Staat van de buurt: heel	84%	1)	77%	Waarstaatjegemeente.nl	Het percentage inwoners dat vindt dat hun buurt heel is.
6	Staat van de buurt: begaanbaarheid straten, paden en trottoirs	77%	1)	70%	Waarstaatjegemeente.nl	Het percentage inwoners dat vindt dat de straten, paden en trottoirs goed begaanbaar zijn.
7	Staat van de buurt: onderhoud groen	61%	1)	66%	Waarstaatjegemeente.nl	Het percentage van de inwoners vindt dat de groenvoorziening goed is onderhouden.
8	Ecologie	52	52	51	Waarstaatjegemeente.nl (ecologisch kapitaal)	Het ecologisch kapitaal heeft betrekking op de veerkracht van ecosystemen in het opvangen van natuurlijke en menselijke verstoringen, uitgedrukt in een score van 0 (zeer laag) - 100 (zeer hoog).
9	Gemeente is klimaatneutraal	24,6	24,8		nationale duurzaamheidsmonitor	emissie CO2 (ontwikkeling indexcijfer t.o.v. 1990)
<i>Opgelegd door Besluit begroting en verantwoording (BBV)</i>						
10	Huishoudelijk restafval	213	216	198	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval	De hoeveelheid restafval per bewoner per jaar (kg). Excl grof huishoudelijk afval.
11	Hernieuwbare elektriciteit	9,30%	1)	7,80%	RWS Leefomgeving	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
12	Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig		1)	7%	VeiligheidNL	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.
13	Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser		1)	9%	VeiligheidNL	als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.

1) bij het opmaken van de jaarstukken 2016 zijn nog geen recentere cijfers bekend.

Bijlage 5: Enquête Burgerpanel (samenvatting)

Tijdens de bespreking van de kadernota zijn door raadsleden opmerkingen gemaakt over de leesbaarheid van de nota. Is de nota voor iedereen wel duidelijk genoeg? Snappen mensen waar het over gaat? Hoe kijken zij aan tegen de kernpunten? Om een antwoord te kunnen geven op deze vragen, zijn het doel en de kernpunten in juni 2017 voorgelegd aan het Burgerpanel.

“De gemeente wil dat mensen graag in de buitenruimte verblijven en er onderdeel van willen zijn. Dan wordt de buitenruimte een ruimte met gevoel en sfeer, een ruimte die leeft; een publieke ruimte. Een gezonde, veilige en schone buitenruimte is de basis voor een goede en prettige leefomgeving. Om dit te bereiken, te verbeteren en vast te houden zijn regels en afspraken opgesteld in een rapport “kadernota Fysiek Domein”. Dit onderzoek gaat over de kernpunten van het rapport en wat inwoners vinden van het Fysiek Domein en hoe tevreden ze er over zijn.”

Resultaat:

Er zijn 545 leden van het Burgerpanel aangeschreven. In totaal hebben 267 inwoners de vragenlijst ingevuld, hetgeen neerkomt op een netto-respons van 49%.

Als eerste de leesbaarheid. Bij de algemene opmerkingen over de enquête wordt door 5% van de inwoners aangegeven dat de tekst niet prettig leest. Mede door deze opmerkingen en de eerder vragen vanuit de gemeenteraad is de tekst van de nota op punten ingekort en soms anders omschreven. Gelet op de verder positieve uitkomst van de enquête zien wij echter geen reden om de nota geheel te herschrijven.

We hebben inwoners gevraagd hoe tevreden ze zijn met de publieke ruimte in hun eigen buurt en in de gemeente als geheel. Een ruime meerderheid geeft een voldoende. De gemiddelden komen voor beide onderdelen uit op een 6,9. Inwoners hebben ook een plek kunnen aangeven waar ze graag zijn. Hieruit komt een mix naar voren van bebouwde omgeving en groen.

Vaker gegeven antwoorden zijn:

- Middenwaard
- Park van Luna (incl. strand en Huyenbos)
- Stadshart
- Gemeentehuis / bibliotheek
- Eigen buurt / wijk
- Parken en groenvoorziening

Iets minder dan de helft (48%) heeft ideeën/suggesties voor de publieke ruimte. De meest genoemde zijn: beter/meer onderhoud en meer groen. Iets meer dan een kwart (26%) van deze groep inwoners heeft nog ideeën/suggesties hoe ze hier zelf een bijdrage aan kunnen leveren. Ze noemen dan met name: meedenken en zelf verantwoordelijk voor de eigen buurt.

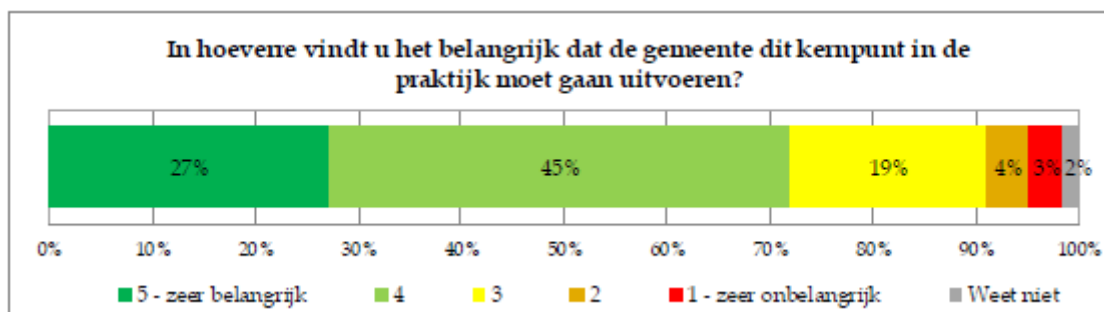
De uitkomst van de enquête laat een positief beeld zien over de bevraagde onderdelen van de nota. Zo is het voor een ruime meerderheid duidelijk (98%) wat binnen de nota onder het Fysiek Domein wordt verstaan. Voor een meerderheid (85%) is het beschreven doel uit de nota (zeer) duidelijk. Een meerderheid (76%) spreekt dit doel ook (zeer) aan.

We hebben de omschrijvingen van de vier kernpunten uit de visie publieke ruimte voorgelegd. Voor elk kernpunt is gevraagd:

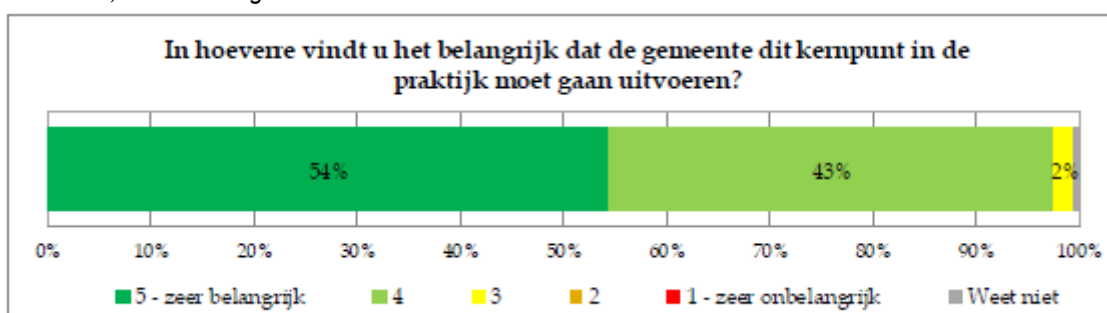
1. In hoeverre voor inwoners het kernpunt duidelijk is.
2. Of inwoners het belangrijk vinden dat het kernpunt in de praktijk door de gemeente moet worden uitgevoerd.

Uit de resultaten blijkt dat voor alle beschreven kernpunten een ruime meerderheid (80% of meer) ze (zeer) duidelijk vindt. Ook vindt een meerderheid dat ze in de praktijk door de gemeente moeten worden uitgevoerd. Hierbij zijn wel duidelijke verschillen.

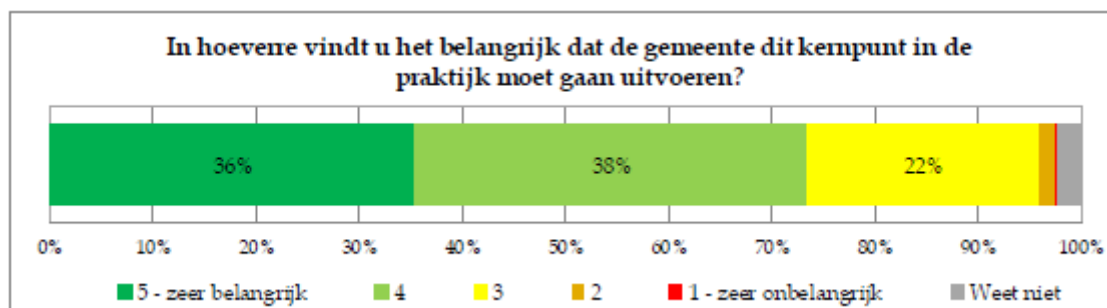
1: Herkenbare en gedeelde ruimte:

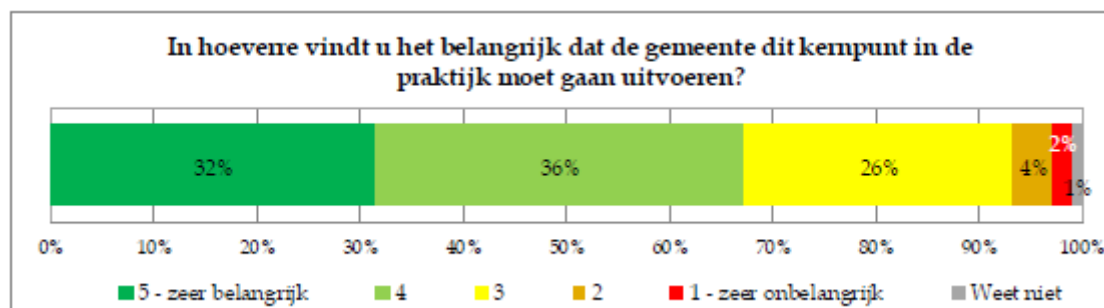
2: Schoon, heel en veilig:

3. Bewust inrichten:

4. Ruimte voor initiatief:

Heerhugowaard
Stad van kansen

Parelhof 1 | Postbus 390 | 1700 AJ Heerhugowaard
Telefoon: 14 072 | Internet: www.heerhugowaard.nl